

ПРАТ “ВНЗ “МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ”
ХАРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ

МАУП

Кафедра економіки та підприємництва

Затверджую:
Директор Харківського інституту
ПРАТ «ВНЗ «МАУП»

Валентина Догадіна

“ 28 ” серпня 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри
Економіки та підприємництва
Протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.
Завідувач кафедри

Олександр Броницький

“ 28 ” серпня 2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Економіка праці та соціально-трудові відносини»

Спеціальності: **D3 Менеджмент**

Освітнього рівня: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітньої програми: **«Менеджмент»**

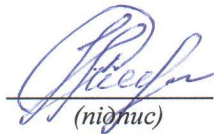
Спеціалізація: _____

Розробник силябусу навчальної дисципліни:

Співакова Надія Олександрівна – старший викладач кафедри економіки та підприємництва

(підпис)**Викладач:**

Співакова Надія Олександрівна – старший викладач кафедри економіки та підприємництва

(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри економіки та підприємництва
Протокол №1 від «28» серпня 2025р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Економіка праці та соціально-трудова відносини
Шифр та назва спеціальності	D3 Менеджмент
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	3 кредита/90 год Лекції : 20 Семінарські заняття: 14 Самостійна робота студентів: 56
Терміни вивчення дисципліни	5 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://kh.maup.com.ua/elementor-822/

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

<i>Співакова Надія Олександрівна</i>	
Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	Старший викладач кафедри економіки та підприємництва
Дисципліни, які викладає НПП	Економика підприємства, облік і аудит, економічний аналіз
Напрями наукових досліджень	
Посилання на реєстри ідентифікаторів науковців	Реєстрація у базі Google Академія: https://scholar.google.com.ua/citations?user=VVr00rUAAAJ&hl=uk Реєстрація у ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5370-6627
Контактна інформація викладача:	
Е-mail:	kharkivmaup@ukr.net
Контактний тел.	+380669161471
Телефон кафедри	
Портфоліо викладача на сайті кафедри/Інституту/Академії	https://kh.maup.com.ua/elementor-822/

Анотація курсу. Дисципліна «Економіка праці та соціально-трудові відносини» орієнтована на засвоєння здобувачами закономірностей та способів формування і використання ресурсів праці, підвищення її ефективності та дохідності, а також функціонування, регулювання і розвитку соціально-трудових відносин.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільна праця, її організація, а також економічні та соціально-трудові відносини на різних рівнях (від підприємства до макrorівня). Вона вивчає закономірності функціонування ринку праці, формування та ефективне використання трудових ресурсів, а також соціально-економічні аспекти праці.

Метою курсу: є формування у здобувачів системи теоретичних і практичних знань з питань функціонування розвитку та регулювання соціально-трудових відносин в суспільстві, організації та оплати праці, оптимального використання людських ресурсів, підвищення продуктивності та ефективності праці.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення економічних законів, що регулюють розподільчі відносини в ринковій економіці; висвітлення теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів економіки праці і соціально-трудових відносин; оволодіння методами вивчення витрат робочого часу, нормування праці; з'ясування механізму зростання продуктивності праці й ефективності праці; дослідження механізму соціального партнерства; формування у здобувачів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання соціально-трудових відносин на макро- та мікрорівнях; розвиток здібностей до самостійності та відповідальності за прийняття управлінських рішень, пов'язаних з діяльністю персоналу;

Пререквізити навчальної дисципліни. Успішне оволодіння дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» передбачає використання знань з таких навчальних дисциплін, як економіка підприємства, політична економія, статистика, мікроекономіка та макроекономіка.

Постреквізити навчальної дисципліни. професійні дисципліни освітньо-професійної програми спеціальності

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Менеджмент» а саме:

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність (ІК)	ІК1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.
Загальні компетентності (згідно з матрицею відповідності програмних компетентностей освітньої програми)	ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК4: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації. СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень. ПРН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень. ПРН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності

	діяльності організації. ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним. ПРН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.
--	--

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	Кількість годин, з них:			Методи навчання/методи оцінювання
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
5 семестр					Методи навчання Основними видами навчальних аудиторних занять є лекції, практичні заняття, консультації. При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції-бесіди, лекції-візуалізації. <i>Лекція-бесіда</i> забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути Вашу увагу до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу. Ви маєте можливість обмірковувати поставлені запитання, робити самооцінку рівня своєї підготовки, навчитися самостійно формулювати висновки і узагальнення. <i>Лекція-візуалізація</i> включає візуальну форму подачі лекційного матеріалу технічними засобами навчання. Читання такої лекції зводиться до розгорнутого або короткого коментування викладачем візуальних матеріалів, що переглядаються. При проведенні
Змістовний модуль 1. Трудові ресурси та їх використання в сучасних умовах					
Тема 1	Населення та трудові ресурси України Відтворення трудових ресурсів.	2	1	5	
Тема 2	Ринок праці в Україні	2	1	5	
Тема 3	Зайнятість населення та безробіття	2	2	5	
Тема 4	Нормування та організація праці	2	1	5	
Змістовний модуль 2. Економічний механізм оцінювання результатів трудової діяльності					
Тема 5	Продуктивність праці та управління продуктивності	1	1	5	
Тема 6	Вартість робочої сили та її структура	1	1	5	
Тема 7	Оплата праці:організація, формування, регулювання, реформування	2	2	6	
Тема 8	Управління персоналом і кадрова політика на підприємстві	2	2	5	
Тема 9	Соціальне партнерство	2	1	5	
Тема 10	Соціальна політика та соціальний захист населення	2	1	5	
Тема 11	Міжнародна організація праці та її діяльність в Україні	2	1	5	

					практичних занять передбачено детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни з викладачем і формування вміння та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань та вирішення ситуаційних задач. Методи оцінювання: усний контроль (усне опитування, оцінювання участі у дискусіях, інших інтерактивних методах навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, реферати); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність); метод самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.
Модульна контрольна робота					
Всього:	20	14	56		
Форма контролю: залік					

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел, виконання практичних завдань; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; переклад іноземних текстів установлених обсягів; виконання індивідуальних завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; підготовку документів, інші види діяльності, що використовуються в Академії, Інституті і кафедрі.

Зміст самостійної роботи здобувача освіти визначається робочою програмою навчальної дисципліни конкретної навчальної дисципліни, методичними рекомендаціями для завданнями та рекомендаціями викладача.

Технічне обладнання та/або програмне забезпечення. В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних, практичних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми методи контролю.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, умінь використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості

поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти* 5-й семестр

	Поточний контроль знань											Модульна контрольна робота	Екзамени**	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	20	20	100
Робота на семінарському занятті	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2			
Самостійна робота	4	4	4	4	4	4	4		4	4	4			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини»:

при оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» (А) ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань);
- оцінка «добре» (В) ставиться за виконання 80% усіх завдань;
- оцінка «добре» (С) ставиться за виконання 70% усіх завдань;
- оцінка «задовільно» (D) ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань;
- оцінка «задовільно» (Е) ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Вище наведені оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

«А» – 18-20 балів;

«В» – 16-17 балів;

«С» – 14-15 балів;

«D» – 12-13 балів.

«Е» – 10-11 балів;

«FX» – менше 10 балів.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі **заліку** (письмово). Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт.

Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума (проста або зважена) балів за змістовими модулями. Залік виставляється за результатами роботи здобувача освіти впродовж усього семестру. Рейтингова оцінка здобувача освіти складається з балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю, заохочувальних балів.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

****Зі** здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить підсумковий семестровий контроль у вигляді заліку.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість (але не більше 89 балів в загальному підсумку) і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Підсумкова кількість балів, набрана здобувачами освіти за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності з навчальної дисципліни. Самостійна робота з кожної теми за робочою програмою навчальної дисципліни оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів з використанням стандартизованих узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань)

Можлива максимальна оцінка виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань)	Рівень виконання			
	Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний
3	3	2	1	0

Форми контролю самостійної роботи: поточний контроль на основі виконання практичних робіт; поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення, доповіді тощо (на практичних (семінарських) заняттях); індивідуальний або колективний проєкт, що потребує формування практичних навичок і умінь студентів (вибіркова форма); вирішення ситуаційних завдань; конспект, виконаний з теми, що вивчалася самостійно; тестування, виконання письмової контрольної роботи; проєкти статей, тез виступу та інші публікації, інші форми які сприяють засвоєнню в повному обсязі освітньої програми та послідовному виробленні навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECT8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу.

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає акцент на розумінні підходів і принципів, отримання практичних навичок, а не просто запам'ятовування визначень.

Для успішного засвоювання програмного матеріалу студент зобов'язаний:

- не запізнюватися на заняття;
- не пропускати заняття, а в разі пропуску відновити за допомогою консультування за викладачем та з використанням конспекту, самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття та скласти відповідні контрольні заходи в індивідуальному порядку;
- конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях;
- брати активну участь у освітньому процесі;
- своєчасно і старанно виконувати завдання для самостійної роботи;

- бути доброзичливим до однокурсників та викладачів;
- брати участь у контрольних закладах;
- будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці (у тому числі списування), якщо тільки робота не має груповий формат, використання чужих завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає перездачу навчального матеріалу.

Завдання мають бути виконані вчасно, у встановлені терміни; відпрацювання пропущених занять можливе під час самостійної підготовки та консультацій викладача.

Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичні матеріали, що забезпечують супровід дисципліни: конспект лекцій, методичні рекомендації щодо проведення практичних (семінарських) занять та методичні рекомендації щодо самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини».

Рекомендовані джерела інформації.

Основна:

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник/ Л.М.Ільч, О.В.Акіліна.-К.: Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2020.-952с.
2. Економіка праці та соціально-трудові відносини: практикум. Навч. Посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запірченко та ін.] за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. / О.В. Безпалько та ін.; за ред. О.В. Безпалько. К.: Кафедра, 2020. 310 с.
4. Економіка праці і соціально-трудові відносини: підручник для здобувачів ступеня бакалавра, за спеціальністю 051 «Економіка» / О. І. Ляш, Н. О. Черненко, О. А. Шевчук, О. О. Трофименко, С. С. Гринкевич, Я. І. Глущенко ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. 371 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/63581>
5. Економіка праці і соціально-трудові відносини: Практикум: навчальний посібник для студ. Спеціальності 051 «Економіка»/ КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.І. Ляш, С.С. Гринкевич, О.А. Шевчук, С.М. Савченко, Н.О. Черненко, Т.В. Обелець (За заг. редакцією проф. О.І. Ляш). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 150 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/43511>
6. Економіка праці й соціально-трудові відносини: навчальний посібник / Ткачук В.А., Ланченко Є.О., Балан О.Д., Гаврилюк І.П. К.: НУБіП України, 2022. 616 с.
7. Надрага В.І., Пекін А.Ю. Економіка праці та мотивація трудової діяльності: підруч.; за ред. В.І. Надраги; К.: ІПК ДСЗУ, 2020. 517 с.
8. Ткачук В.А., Ланченко Є.О., Костюк Т.О. Практикум з економіки праці і соціально-трудових відносин: навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. й доп. К.: НУБіП, 2024. 416 с.

Додаткова:

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини: практикум. Навч. посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запірченко та ін.] / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. – Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. – 228 с. <http://195.230.140.114/jspui/bitstream/123456789/9588/1/Posibnyk%20z%20ekon.%20pratsi%202020.pdf>
2. Економіка праці та менеджмент : наук.-допом. бібліогр. покажч. / [упоряд. Т. П. Фесун] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. – Київ, 2021. 244 с. http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/37110/1/Ekonomika_p_ratsi.pdf
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: практикум. Навч. посібник [М.В. Семикіна, М.В. Бугаєва, Л.Д. Запірченко та ін.] / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. – Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. – 228 с. <http://195.230.140.114/jspui/bitstream/123456789/9588/1/Posibnyk%20z%20ekon.%20pratsi%202020.pdf>
4. Менеджмент продуктивності: навчальний посібник. 2-ге видання. Страпчук С. І., Миколенко О. П., Попова І. А., Пустова В. В. 2023. 358 с.
5. HR-менеджмент: навч. посіб. / І. М. Сочинська-Сибірцева, А. О. Доренська, Т.В. Тушевська; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 278 с.
6. Ринок праці: практикум [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка праці та управління персоналом» / Є. А. Удовиська, Т. В. Павленко, Т. П. Лободзинська ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,47 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 68 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/36381>

Законодавчо-нормативна:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К. : Преса України, 1997. — 80 с.
2. Господарський кодекс України : станом на 25 лютого 2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15?lang=uk> — (База даних «Законодавство України»).
3. Податковий кодекс України : станом на 25 лютого 2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> — (База даних «Законодавство України»).
4. Кодекс законів про працю України : станом на 25 лютого 2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> — (База даних «Законодавство України»).
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» : станом на 25 лютого 2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> — (База даних «Законодавство України»).
6. Закон України «Про зайнятість населення» : станом на 25 лютого 2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> — (База даних «Законодавство України»).
7. Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР : станом на 25 лютого 2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> — (База даних «Законодавство України»).

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua/>.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Співки економістів України URL: <http://ucluster.org/sokolenko/2008/07/innovacijny-klastery-mexanyzm-pidvyshhennyakonkurentospromozhnost>